

# **Zhodnocení Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 17.06.1986, sp. zn. Cpjf 95/85, ECLI:CZ:NS:1986:CPJF.95.1985.1**

**Číslo:** 1/1987

**Právní věta:** K dalšímu výkladu některých ustanovení zákona č. 121/1975 Sb. o sociálním zabezpečení a vyhlášky č. 128/1975 Sb., kterou se provádí zákon o sociálním zabezpečení.

**Soud:** Nejvyšší soud ČSSR

**Datum rozhodnutí:** 17.06.1986

**Spisová značka:** Cpjf 95/85

**Číslo rozhodnutí:** 1

**Číslo sešitu:** 2-3

**Typ rozhodnutí:** Zhodnocení

**Hesla:** Dokazování, Důchod, Náhrada škody v pracovním právu, Nemoc z povolání, Pracovní poměr, Pracovní úraz, Přezkum správních rozhodnutí, Rozhodnutí jiných orgánů, Smlouvy mezinárodní, Sociální zabezpečení, Účastníci odboje

**Předpisy:** 121/1975 Sb. § 116 ods. 3  
§ 244 128/1975 Sb.

**Druh:** Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

## **Sbírkový text rozhodnutí:**

Podle ustanovení § 116 odst. 3 zákona č. 121/1975 Sb. a podle ustanovení § 244 a násl. o. s. ř. rozhodují soudy o opravných prostředcích podaných proti rozhodnutím orgánů důchodového zabezpečení v ČSR a v SSR a národních výborů (jako odvolacích orgánů) o zákonných nárocích ve věcech důchodového zabezpečení. Přezkoumávání takových rozhodnutí soudem je vzhledem ke společenské závažnosti zabezpečení pracujících ve stáří nebo pro nemoc dávkami důchodového zabezpečení svěřeno krajským soudům jako soudům prvního stupně a nejvyšším soudům ČSR a SSR jako soudům druhého stupně.

Za sledování rozhodnutí Nejvyššího soudu České socialistické republiky a rozhodnutí Nejvyššího soudu Slovenské socialistické republiky Nejvyšším soudem ČSSR (ve smyslu ustanovení § 27 odst. 1 zákona č. 36/1964 Sb. /4/ o organizaci soudů a o volbách soudců) vyplynuly některé otázky vyžadující výklad ustanovení zákona č. 121/1975 Sb., jakož i ustanovení předpisů vydaných k provedení tohoto zákona:

K ustanovení § 10 odst. 1 písm. a) zákona č. 121/1975 Sb.

V praxi soudů byla řešena otázka, zda dobu, po kterou pracovník v době výkonu základní vojenské služby pracoval za účinnosti vládního nařízení č. 73/1949 Sb. jako horník v uhelném dole, lze

hodnotit jako dobu zaměstnání v první pracovní kategorii.

V usnesení sp. zn. 9 Co 93/82 dospěl Nejvyšší soud České socialistické republiky k právnímu závěru, že taková doba vojenské služby (za účinnosti vládního nařízení č. 73/1949 Sb. /5/ je pouze dobou náhradní ve smyslu ustanovení § 11 odst. 1 písm. a) zákona č. 121/1975 Sb., která se hodnotí jako doba zaměstnání II. pracovní kategorie.

Naproti tomu v usnesení sp. zn. 9 Co 206/83 při řešení stejné právní otázky dospěl Nejvyšší soud ČSR k závěru, že právní povaha pracovního poměru příslušníků vojenských oddílů přidělených k báňským pracím je pro účely důchodového zabezpečení podložena výslovnými ustanoveními tehdy platného vládního nařízení č. 73/1949 Sb. o sociálním pojištění příslušníků vojenských oddílů přidělených k báňským nebo jiným pracím, přičemž tato doba se navrhovateli zhodnotí jako doba zaměstnání I. pracovní kategorie za podmínek uvedených v ustanovení § 12 zákona č. 121/1975 Sb. (ve znění zákona č. 73/1982 Sb.).

Podle ustanovení § 1 citovaného vládního nařízení se na tyto příslušníky vojenských oddílů vztahoval zákon č. 99/1948 Sb. o národním pojištění. Na právní poměr mezi nimi a báňským národním podnikem, v němž konali práce, se pro účely uvedeného zákona hledělo jako na pracovní poměr jen s těmi odchylkami, že byli účastni vojenské nemocenské péče a zaměstnávající podnik odváděl vojenské správě za poskytování vojenské péče částku rovnající se pojistnému nemocenského pojištění podle zákona o národním pojištění a současně si srážel část pojistného připadajícího na zaměstnance. Pojistné důchodového pojištění včetně úrazového příspěvku za příslušníky vojenských oddílů odváděl podnik Ústřední národní pojišťovně.

Právní závěr, k němuž Nejvyšší soud ČSR dospěl v uvedeném usnesení sp. zn. 9 Co 206/83, je třeba považovat za správný, protože je v souladu s úpravou uvedeného vládního nařízení.

K ustanovení § 10 odst. 1 písm. e) zákona č. 121/1975 Sb.

Nejvyšší soud České socialistické republiky se v usnesení sp. zn. 11 Co 205/83 zabýval otázkou, kdy lze členu jednotného zemědělského družstva nebo pracovníkovi socialistické organizace se zemědělskou nebo lesní výrobou hodnotit jako dobu zaměstnání také dobu, po kterou před vstupem do takového družstva nebo před vznikem pracovního poměru, uzavřeného s organizací se zemědělskou nebo lesní výrobou, byl v době od 9. 5. 1945 do 30. 9. 1948 pracovně činný jako jednotlivě hospodařící rolník nebo jako spolupracující člen jeho rodiny.

Navrhovatel požadoval započtení doby, po kterou byl pracovně činný jako spolupracující člen rodiny jednotlivě hospodařícího rolníka a později jako jednotlivě hospodařící rolník, a to jako dobu zaměstnání podle ustanovení § 10 odst. 1 písm. e) zákona č. 121/1975 Sb. Dožadoval se toho s odůvodněním, že ke dni účinnosti zákona č. 121/1975 Sb. byl členem jednotného zemědělského družstva, takže splňuje podmínku uvedenou v ustanovení § 10 odst. 1 písm. e) citovaného zákona.

Odvolací soud dospěl ke správnému právnímu závěru, že pro požadovaný zápočet musí být splněna podmínka nepřetržitosti trvání členství v jednotném zemědělském družstvu nebo pracovního poměru k socialistické organizaci se zemědělskou nebo lesní výrobou až ke dni vzniku nároku na důchod. Takovému výkladu odpovídá slovní znění tohoto ustanovení zákona o sociálním zabezpečení.

Podmínky, za nichž se poskytují dávky důchodového zabezpečení, musí být splněny ke dni vzniku nároku na dávku; účinnost zákona č. 121/1975 Sb. (§ 174) totiž znamená, že od tohoto dne se posuzují nároky na dávku, ovšem ke dni vzniku nároku na dávku a za podmínek zákonem stanovených. Pokud důvodová zpráva k citovanému ustanovení § 10 odst. 1 písm. e) zákona č. 121/1975 Sb. uvádí, že k započtení doby pracovní činnosti jednotlivě hospodařícího rolníka stačí

členský vztah k jednotnému zemědělskému družstvu nebo pracovněprávní vztah k socialistické organizaci se zemědělskou nebo lesní výrobou aspoň ke dni účinnosti zákona, je tím zdůrazněno jen řešení případů upravených přechodnými ustanoveními a závěrečnými ustanoveními. Jestliže navrhovatel přestal být členem jednotného zemědělského družstva dnem 1. 7. 1976 a invalidním se stal v roce 1979 a v tomto mezioddobí nebyl zaměstnán v socialistické organizaci se zemědělskou nebo lesní výrobou, dospěl odvolací soud ke správnému právnímu závěru, že nejsou splněny podmínky pro hodnocení doby pracovní činnosti jednotlivě hospodářského rolníka nebo spolupracujícího člena jeho rodiny jako doby zaměstnání podle ustanovení § 10 odst. 1 písm. e) zákona č. 121/1975 Sb. Ze smyslu tohoto ustanovení je nutno totiž dovodit, že hodnocení doby této pracovní činnosti, která v uvedeném období nepodléhala důchodovému pojištění, do doby zaměstnání náleží jen těm pracujícím, kteří po 30. 9. 1984 pracovali do vzniku nároku na důchod v zemědělství nebo v lesní výrobě. Tato podmínka je splněna zpravidla i tehdy, byla-li uvedená činnost pracujícího přerušena pouze krátkodobou pracovní činností v jiných organizacích (srov. rozhodnutí uveřejněné pod. č. 12/1980 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek). Při výkladu pojmu jiná organizace se zemědělskou výrobou lze přihlížet také k závěrům vyplývajícím z rozhodnutí uveřejněného pod č. 29/1971 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, podle nichž lze považovat za zemědělskou organizaci takovou organizaci, která se sice nezabývá zemědělskou výrobou výlučně, avšak tato výroba je jednou ze složek její hospodářské činnosti.

K ustanovení § 11 odst. 1 písm. c) zákona č. 121/1975 Sb.

Soudy řešily otázku, jakými důkazy je třeba prokázat, že navrhovatel splňuje podmínky pro hodnocení doby, po kterou byl vězněn v koncentračním táboře, jako doby náhradní podle ustanovení § 11 odst. 1 písm. c) zákona č. 121/1975 Sb.

Nejvyšší soud České socialistické republiky v usnesení sp. zn. 10 Co 17/84 dospěl k právnímu závěru, že dobu odbojové činnosti, včetně věznění (internace) z politických, národnostních nebo rasových důvodů je nutno prokázat podle ustanovení § 9 odst. 4 vyhlášky č. 128/1975 Sb. osvědčením, které podle zákona č. 255/1946 Sb. je oprávněné vydat pouze ministerstvo národní obrany. Proto o době vězení nelze provádět dokazování jinými důkazními prostředky. Naproti tomu ve věci sp. zn. 7 Co 180/77 posoudil uvedený soud stejnou otázku tak, že nesdílí názor soudu prvního stupně, že navrhovateli nelze započítat dobu věznění jako náhradní dobu z toho důvodu, že mu bylo odňato osvědčení vydané podle zákona č. 255/1946 Sb.

Skutečnost, že navrhovatel není účastníkem odboje a nemá potvrzení o účasti v odboji, nemůže bránit započtení doby věznění jako doby náhradní podle ustanovení § 7 odst. 1 písm. b) zákona č. 101/1964 Sb., jestliže bude jinými důkazy než osvědčením o účasti v odboji prokázáno, že navrhovatel byl v době nesvobody vězněn a že důvodem věznění byla politická, národnostní nebo rasová perzekuce. Ze srovnání ustanovení § 7 odst. 1 písm. b) zákona č. 101/1964 Sb. a ustanovení § 11 odst. 1 písm. c) zákona č. 121/1975 Sb. vyplývá, že tato ustanovení, upravující stejnou otázku, jsou zcela shodná. Rovněž tak jsou shodná ustanovení § 6 odst. 4 dříve platné vyhlášky č. 102/1964 Sb. (ve znění vyhlášky č. 179/1968 Sb.) a ustanovení § 9 odst. 4 vyhlášky č. 128/1975 Sb., jimiž se prováděla a provádějí citovaná ustanovení uvedených zákonů.

Za správný je třeba považovat právní závěr Nejvyššího soudu České socialistické republiky vyslovený v usnesení sp. zn. 10 Co 17/84, protože je v souladu s vysloveným zněním ustanovení § 9 odst. 4 vyhlášky č. 128/1975 Sb., která (stejně jako dříve platné ustanovení § 6 odst. 4 vyhlášky č. 102/1964 Sb. ve znění vyhlášky č. 179/1968 Sb.) nepřipouští jiný důkaz než osvědčení o účasti na národním boji za osvobození, vydané ministerstvem národní obrany. a to i pro posouzení otázky, zda lze dobu odbojové činnosti (včetně doby věznění) započítat jako dobu náhradní.

K ustanovením § 13 odst. 2 a 4, § 116 odst. 4 zákona č. 121/1975 Sb. a k ustanovení § 161 vyhlášky č.

Nejvyšší soud Slovenské socialistické republiky v usnesení sp. zn. 10 Co 36/85 dospěl k závěru, že navrhovatelka neprokázala přerušení zaměstnání z vážných důvodů. Poukázal na ustanovení § 13 odst. 2 zákona č. 121/1975 Sb., podle něhož přísluší národnímu výboru posoudit důvody přerušení zaměstnání, a to formou rozhodnutí. Žádost navrhovatelky o vydání rozhodnutí, že přerušila zaměstnání z vážných důvodů, byla právoplatně zamítnuta, a proto správnost tohoto rozhodnutí nepřezkoumal.

Nejvyšší soud České socialistické republiky při posuzování otázky přerušení zaměstnání z vážných důvodů v usnesení sp. zn. 10 Co 73/84 uvedl názor, že pouze posudková komise sociálního zabezpečení okresního národního výboru může na základě ustanovení § 9 písm. a) bod. 2 zákona č. 129/1975 Sb. uznat, že zaměstnání II. pracovní kategorie skončilo ze zdravotních důvodů, popřípadě že tento národní výbor může na základě ustanovení § 8 písm. a) bod 2 téhož zákona uznat, že zaměstnání II. pracovní kategorie skončilo z jiných vážných důvodů; těmito rozhodnutími je soud vázán ve smyslu ustanovení § 135 o. s. ř.

Zákon č. 121/1975 Sb. nestanoví výslovně, která rozhodnutí jsou podkladová ve smyslu ustanovení § 116 odst. 4 tohoto zákona a jaké otázky mohou taková rozhodnutí řešit. Soudy považují za podkladová rozhodnutí, vydaná na základě ustanovení § 13 odst. 2 zákona č. 121/1975 Sb., ta rozhodnutí, v nichž je řešena otázka přerušení zaměstnání z vážných důvodů a rozhodnutí vydaná podle ustanovení § 13 odst. 4 citovaného zákona, v nichž je řešena otázka přerušení zaměstnání I. (II.) pracovní kategorie ze zdravotních důvodů nebo přerušení takového zaměstnání z jiných vážných důvodů. Taková rozhodnutí nemohou být nepřezkoumatelná v tom smyslu, jak na to poukázal ve zmíněném usnesení sp. zn. 10 Co 36/85 Nejvyšší soud SSR, ani jimi není soud vázán ve smyslu ustanovení § 135 o. s. ř., jak se uvádí v usnesení sp. zn. 10 Co 73/84 Nejvyššího soudu ČSR (srov. rozhodnutí uveřejněné pod č. 43/1985 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek). Odvolací soudy v uvedených případech nepřezkoumávaly věcnou správnost podkladových rozhodnutí a proto rozhodovaly na základě neúplně zjištěného skutečného stavu věci.

K ustanovením § 14 odst. 2 a 3 zákona č. 121/1975 Sb.

a § 16 odst. 2 vyhlášky č. 128/1975 Sb.

V usnesení sp. zn. 8 Co 48/84 Nejvyšší soud Slovenské socialistické republiky řešil otázku vymezení období rozhodného pro zjištění průměrného měsíčního výdělku a vyměření invalidního důchodu. Úřad důchodového zabezpečení v Bratislavě vyměřil invalidní důchod z průměrného měsíčního výdělku zjištěného z hrubých výdělků, kterých navrhovatelka dosáhla za 5 kalendářních roků před rokem, ve kterém jí (20. 12. 1982) vznikl nárok na invalidní důchod, a přezkoumávaným rozhodnutím s použitím ustanovení § 171 zákona č. 121/1975 Sb. vyměřil s účinností od 1. 1. 1984 invalidní důchod z průměrného měsíčního výdělku navrhovatelky, zjištěného z hrubých výdělků dosažených v letech 1978 až 1982. Soud prvního stupně rozhodnutí z 3. 1. 1984 zrušil s odůvodněním, že důchod měl být vyměřen z výdělků dosažených v letech 1978 až 1982 a vyplácen měl být od 23. 3. 1983, neboť pracovní poměr navrhovatelky skončil 22. 3. 1983 a do tohoto dne jí bylo vypláceno nemocenské. Odvolací soud potvrdil

soudu prvního stupně s odůvodněním, že podle ustanovení § 16 odst. 2, věta za středníkem, vyhlášky č. 128/1975 Sb. se při výpočtu průměrného měsíčního výdělku hledí i k výdělkům dosaženým v roce, ve kterém vznikl nárok na důchod a zaměstnání trvalo po celý tento rok.

Zákon č. 121/1975 Sb. v § 9 odst. 1 stanoví mimo jiné, že podmínky, za nichž se poskytují dávky důchodového zabezpečení, jsou uvedeny v ustanoveních o dávkách. Podle ustanovení § 25 odst. 1

tohoto zákona náleží invalidní důchod pracujícím, který byl zaměstnán po dobu potřebnou pro nárok na důchod a v době trvání zaměstnání se stal invalidním. Při splnění podmínky uvedené v ustanovení § 26 téhož zákona a té podmínky, že invalidita vznikla v době trvání zaměstnání nebo nejpozději do dvou roků po skončení zaměstnání (§ 13 odst. 3 citovaného zákona č. 121/1975 Sb.), vznikne nárok na invalidní důchod dnem, od kterého byl pracující uznán posudkovou komisí sociálního zabezpečení plně invalidním. Stanovení dne plné invalidity je určující skutečností pro použití ustanovení § 14 zákona č. 121/1975 Sb. ve spojení s ustanovením § 16 vyhlášky č. 128/1975 Sb.

Zákon č. 121/1975 Sb. v § 14 odst. 2 stanoví, že se průměrný měsíční výdělek zjišťuje z hrubých výdělků za kalendářní roky před rokem, ve kterém vznikl nárok na důchod.

Ustanovení § 14 odst. 3 zákona č. 121/1975 Sb. vymezuje období rozhodné pro zjištění průměrného měsíčního výdělku podle odstavce druhého téhož ustanovení tak, že jde o kalendářní roky před rokem, v němž pracující skončil zaměstnání, nebo před rokem, do něhož spadá den, od něhož se přiznává starobní důchod. Na tyto odstavce ustanovení § 14 zákona č. 121/1975 Sb. navazuje ustanovení § 16 odst. 2 písm. b) vyhlášky č. 128/1975 Sb., podle něhož se při výpočtu průměrného měsíčního výdělku nehledí k době zaměstnání ani k výdělkům dosaženým v kalendářním roce, v němž vznikl pracujícím nárok na důchod nebo v němž pracující skončil zaměstnání po vzniku nároku na starobní důchod. Výjimku z této zásady upravuje citované ustanovení vyhlášky č. 128/1975 Sb. ve větě za středníkem, a to tak, že se hledí i k výdělkům dosaženým v posledním roce zaměstnání, trvalo-li po celý tento rok.

Při výkladu ustanovení § 16 odst. 2 vyhlášky č. 128/1975 Sb. je třeba rozlišovat mezi podmínkami vzniku nároku na důchod starobní a podmínkami vzniku nároku na důchod invalidní. Podmínky pro vznik nároku na starobní důchod jsou upraveny v ustanovení § 16 odst. 1 zákona č. 121/1975 Sb. Nárok na invalidní důchod vzniká při splnění podmínek uvedených v ustanoveních § 25 a § 26 (popřípadě ve spojení s ustanovením § 13 odst. 3 tohoto zákona) dnem, který byl stanoven jako den vzniku invalidity. Den vzniku nároku na starobní důchod i den vzniku nároku na invalidní důchod jsou určujícími skutečnostmi pro přiznání nároku na starobní a invalidní důchod. Pouze pro stanovení výše starobního důchodu dává zákon č. 121/1975 Sb. v ustanovení § 14 odst. 3 možnost posunout období rozhodné pro zjištění průměrného měsíčního výdělku jednak tehdy, jestliže vznikl nárok na starobní důchod před 31. prosincem kalendářního roku, a jednak tehdy, jestliže pracující je po vzniku nároku na starobní důchod nepřetržitě zaměstnán až do 31. prosince kalendářního roku, ve kterém splnil podmínky pro vznik nároku na tento důchod, a bude-li to pro něj příznivější. Má tedy den skončení zaměstnání a dále doba jeho trvání po vzniku nároku na důchod význam jen z hlediska nároku na starobní důchod, protože na základě ustanovení § 14 odst. 3 zákona č. 121/1975 Sb. ve spojení s ustanovením § 16 odst. 2 písm. b), věta za středníkem, vyhlášky č. 128/1975 Sb. lze zjistit průměrný měsíční výdělek z výhodnějších hrubých výdělků dosažených po vzniku nároku jen na tento důchod. Naproti tomu důsledky vzniku nároku na invalidní důchod určitým dnem jsou neměnné (nepřihlíží-li se k ustanovení § 33 zákona č. 121/1975 Sb., podle něhož lze invalidní důchod nově vyměřit z výhodnějších výdělků, jestliže poživatel invalidního důchodu byl po vzniku nároku na tento důchod zaměstnán aspoň pět roků). Vznik nároku na invalidní důchod, ani vyplácení tohoto důchodu není dotčeno tím, že poživatel invalidního důchodu setrvává v zaměstnání. Pro změnu výše invalidního důchodu, v jaké tento důchod náleží ke dni vzniku nároku na něj, není posun období rozhodného pro zjištění průměrného měsíčního z hrubých výdělků dosažených po vzniku nároku na invalidní důchod možný, což vyplývá i ze srovnání druhého a třetího odstavce ustanovení § 14 zákona č. 121/1975 Sb.

V ustanovení § 16 odst. 2 písm. b) vyhlášky č. 128/1975 Sb. jsou upraveny dvě skutkové podstaty: 1. vznik nároku na důchod (důchody vyjmenované v ustanovení § 14 odst. 1 zákona č. 121/1975 Sb.) a 2. skončení zaměstnání po vzniku nároku na starobní důchod, přičemž těchto skutkových podstat se

týkají odkazy na odstavec druhý a třetí ustanovení § 14 citovaného zákona. Věta za středníkem citovaného ustanovení vyhlášky č. 128/1975 Sb. se vztahuje jak na skutkovou podstatu uvedenou v odstavci 2 písm. pod a), tak i na skutkovou podstatu uvedenou pod písm. b), avšak této skutkové podstaty se týká jen pokud jde o zjištění průměrného měsíčního výdělku, z něhož má být vyměřen starobní důchod. Z tohoto ustanovení nelze dovodit, že i pro vyměření invalidního důchodu lze podle ustanovení § 16 odst. 2 vyhlášky č. 128/1975 Sb. hledět k výdělkům, kterých invalidní pracovník dosáhl po vzniku nároku na invalidní důchod.

Vznik nároku na invalidní důchod, ani výše tohoto důchodu nejsou podmíněny skončením zaměstnání a tedy nemohou být dotčeny ani délkou trvání zaměstnání po vzniku nároku na invalidní důchod. Skutečnost, že invalidní důchod se nevyplácí po dobu pobírání nemocenského, nemění nic na tom, že nárok na invalidní důchod již vznikl, a to nikoli nárok abstraktní, nýbrž nárok na invalidní důchod odpovídající skutečností daným ke dni vzniku invalidity. Den, od kterého je po skončení výplaty nemocenského vyplácen invalidní důchod, nemá proto žádné důsledky pro výši tohoto důchodu. Den následující po dni, kterým skončila výplata nemocenského, není dnem vzniku nároku na invalidní důchod, ale dnem, od něhož jeho výplata náleží.

K ustanovení § 16 odst. 1 zákona č. 121/1975 Sb.

Nejvyšší soud České socialistické republiky v usneseních sp. zn. 11 Co 42/84 a 11 Co 46/83 řešil otázku, zda poživateli invalidního důchodu přiznaného podle vládního nařízení č. 46/1952 Sb., o úpravě národního pojištění členů jednotných zemědělských družstev, osob samostatně výdělečně činných a spolupracujících členů rodin, může vzniknout nárok na starobní důchod podle ustanovení § 16 a násl. zákona č. 121/1975 Sb.

Soud prvního stupně potvrdil rozhodnutí Úřadu důchodového zabezpečení v Praze, jímž zamítl opakovanou žádost navrhovatele o přiznání starobního důchodu podle zákona č. 121/1975 Sb. Navrhovatel namítal, že dosáhl věku 60 roků a byl 33 roky zaměstnán. Soud dospěl k závěru, že navrhovatel byl zaměstnán jako osoba samostatně hospodařící, a proto nárok na invalidní důchod musel být posouzen podle dříve platného nařízení č. 46/1952 Sb., přičemž jeho invalidita nepřetržitě trvá. Pro přiznání starobního důchodu podle předpisů o důchodovém pojištění osob samostatně hospodařících podmínky nesplňuje, protože nedosáhl věku 65 roků a pobírá invalidní důchod, a nevznikl mu nárok ani podle zákona č. 121/1975 Sb., protože nadále je třeba považovat jej za osobu samostatně hospodařící. Ze stejného důvodu nemůže být jeho invalidní důchod nově vyměřen podle ustanovení § 33 zákona č. 121/1975 Sb.

Odvolací soud usnesení soudu prvního stupně zrušil. Nesdílel právní názor tohoto soudu, že bez zřetele na jakoukoli dobu zaměstnání navrhovatele po vzniku nároku na invalidní důchod je třeba jej vždy pokládat za osobu samostatně hospodařící. V otázce, zda navrhovateli může vzniknout nárok na starobní důchod podle předpisů platných pro pracovníky, dospěl k právnímu závěru, že vzniklý nárok na invalidní důchod z pojištění osob samostatně hospodařících nebrání tomu, aby navrhovatel získal nárok na starobní důchod podle předpisů platných pro pracovníky, jestliže splnil zákonné podmínky pro vznik takového nároku bez zřetele na dobu pojištění osoby samostatně hospodařící. Ostatně také ustanovení § 65 odst. 1 zákona č. 121/1975 Sb. počítá s možností souběhu nároků na dva důchody ze sociálního zabezpečení (pojištění).

Právní závěr odvolacího soudu je třeba považovat za správný. Svědčí pro něj i ustanovení § 3 písm. a), jakož i ustanovení § 9 odst. 1 zákona č. 121/1975 Sb., a také ustanovení § 6 vyhlášky č. 128/1975 Sb., které upravuje nároky pracujících při přestupu z důchodového pojištění osob samostatně hospodařících. K takovému přestupu tu došlo a tak po zániku pojištění osoby samostatně hospodařící se navrhovatel stal pracovníkem ve smyslu ustanovení § 3 písm. a) zákona č. 121/1975 Sb.

K ustanovení § 25 odst. 3 a 4 zákona č. 121/1975 Sb.

1. V praxi soudů dochází ke zrušení usnesení soudů prvního stupně, protože nebylo spolehlivě zjištěno, kterého dne se žadatelé o důchod stali invalidními (částečně invalidními).

Ve věci sp. zn. 10 Co 63/85 Nejvyššího soudu Slovenské socialistické republiky posudková komise sociálního zabezpečení příslušného krajského národního výboru stanovila den vzniku invalidity tak, aby navrhovatelce byl zachován s ohledem ke skončení zaměstnání nárok na invalidní důchod. Znalec však dovodil, že navrhovatelka se stala invalidní od pozdějšího data. Ve věci sp. zn. 8 Co 14/85 Nejvyššího soudu SSR se posudková komise sociálního zabezpečení tohoto národního výboru vůbec nevyjádřila ke sporné otázce, kdy invalidita navrhovatelce vznikla.

Ve věci sp. zn. 10 Co 83/85 Nejvyššího soudu České socialistické republiky byl dnem vzniku invalidity bez dalšího zdůvodnění stanoven den, kdy při vyšetřování zdravotního stavu navrhovatelky, byla ujištěna invalidizující nemoc. Ve věci sp. zn. 11 Co 53/85 Nejvyššího soudu ČSR byl dnem vzniku invalidity stanoven den, kdy navrhovatel byl hospitalizován. Ve věci sp. zn. 10 Co 123/85 Nejvyššího soudu ČSR bylo v posudku vysloveno, že navrhovatelka se stala invalidní nejpozději určitého dne.

Určení dne, od kterého je pracovník invalidní (částečně invalidní), je jednou z rozhodných skutečností, která ovlivňuje posouzení toho, zda jsou splněny podmínky nároku na invalidní (částečný invalidní) důchod, především z hlediska ustanovení § 26 odst. 1 (potřebná doba zaměstnání), § 13 odst. 3 (vznik invalidity v době trvání zaměstnání nebo nejpozději do dvou roků od jeho skončení), § 14 (vymezení období, za které se zjišťují hrubé výdělky), jakož i z hlediska ustanovení § 71 odst. 2 zákona č. 121/1975 Sb. (promlčení nároku na jednotlivé splátky dodávky). Uvedená usnesení ukazují, že soudy prvního stupně této otázce nevěnují náležitou pozornost a tak dokazování zůstává neúplné. Nelze-li den vzniku invalidity (částečné invalidity) stanovit spolehlivě nebo aspoň s vysokou pravděpodobností, je třeba v posudku blíže odůvodnit, proč tento den nelze stanovit ani přibližně, jestliže invalidita vznikala postupně, a přesně uvést den, kdy již byla existence této invalidity nepochybná.

2. V usnesení sp. zn. 11 Co 2/85 Nejvyššího soudu České socialistické republiky byl vysloven správný právní závěr, že zánik invalidity nemusí vždy spočívat jen ve zlepšení zdravotního stavu v jeho srovnání se zdravotním stavem před jejím vznikem, neboť i dlouhodobá stabilizace zdravotního stavu a adaptace, zejména při trvalých poúrazových následcích, může plně odůvodnit zánik invalidity a vznik částečné invalidity.

3. V usnesení sp. zn. 8 Co 81/83 Nejvyššího soudu Slovenské socialistické republiky bylo zrušeno usnesení soudu prvního stupně, jímž tento soud zrušil rozhodnutí o přiznání invalidního důchodu ode dne, který byl stanoven jako den vzniku invalidity, ačkoli podle názoru soudu prvního stupně mohl být přiznán nejdříve ode dne, od kterého ho navrhovatel žádal přiznat. Odvolací soud vyhověl odvolání Úřadu důchodového zabezpečení v Bratislavě, v němž namítal, že invalidní důchod mu patří ode dne vzniku invalidity a ani jeho případné další zaměstnání nevylučuje pobírání invalidního důchodu. Odvolací soud správně odůvodnil svůj právní závěr odkazem na ustanovení § 25 zákona č. 121/1975 Sb., upravující podmínky nároku na invalidní důchod tak, že tento důchod náleží pracujícímu, který byl zaměstnán po dobu potřebnou pro vznik nároku na tento důchod a v době trvání zaměstnání se stal invalidním, přičemž nárok na tento důchod vzniká dnem splnění všech uvedených zákonných podmínek. V dané věci byl poslední podmínkou vznik invalidity. Jestliže navrhovatel k tomuto dni splňoval všechny zákonné podmínky, vznikl mu nárok na invalidní důchod tímto dnem a nikoli později, jak dovozoval soud prvního stupně.

4. V usnesení sp. zn. 10 Co 133/84 řešil Nejvyšší soud České socialistické republiky otázku, zda přiznání nároku na invalidní důchod při pracovním úrazu je podmíněno tím, aby žadatel o důchod

před přiznáním tohoto důchodu uplatnil vůči organizaci nárok na odškodnění pracovního úrazu podle zákoníku práce. 6)

Soud prvního stupně rozhodnutí o zamítnutí žádosti o invalidní důchod při pracovním úrazu potvrdil s odůvodněním, že navrhovatel ještě nepožádal o náhradu mzdy podle zákoníku práce, takže zatím nelze zjistit, zda by jeho výdělek i po přiznání této náhrady podstatně poklesl tak, aby bylo možné uznat ho aspoň částečně invalidním. Odvolací soud zrušil usnesení soudu prvního stupně, když dospěl ke správnému právnímu závěru, že navrhovatel nemá právní povinnost vymáhat na zaměstnavateli nároky podle zákoníku práce, a proto přiznání nároku na invalidní (částečný invalidní) důchod nelze vázat na uplatnění nároků navrhovatele vůči jeho zaměstnavateli.

K ustanovení § 27 zákona č. 121/1975 Sb.

Nejvyšší soud České socialistické republiky v usnesení sp. zn. 11 Co 80/85 řešil otázku, zda navrhovatel utrpěl pracovní úraz (nemoc z povolání). Vyslovil správný právní závěr, že otázku, zda jde o pracovní úraz, posuzují soudy v řízení o náhradu škody z pracovního úrazu samostatně, neboť nejde o otázku, o které by příslušelo rozhodovat jinému orgánu, a proto nepřichází v úvahu vázanost tohoto soudu ve smyslu ustanovení § 135 o. s. ř. rozhodnutím ve věcech důchodového zabezpečení. Proto ani uplatnění nároku podle zákoníku práce 7) není podmíněno rozhodnutím vydaným v řízení o dávce důchodového zabezpečení, že pracovník utrpěl pracovní úraz (srov. rozhodnutí uveřejněné pod č. 26/1976 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

K ustanovením § 30 a § 31 zákona č. 121/1975 Sb.

V usnesení sp. zn. 11 Co 15/85 řešil Nejvyšší soud České socialistické republiky otázku, zda a v jaké výši náleží částečný invalidní důchod při pracovním úrazu. Navrhovateli byl přiznán částečný invalidní důchod ve výši podle ustanovení § 30 zákona č. 121/1975 Sb. před účinností zákona č. 73/1982 Sb. a teprve potom bylo zjištěno, že je částečně invalidní pro nemoc z povolání od 25. 4. 1984. Navrhovatel se dožadoval vyměření částečného invalidního důchodu podle ustanovení § 31 zákona č. 121/1975 Sb. ve výši vyplývající ze zákona č. 73/1982 Sb. Soud prvního stupně potvrdil rozhodnutí o přiznání částečného invalidního důchodu při pracovním úrazu, vyměřeném v částce vyplývající z předpisů platných před 1. 7. 1982. Dospěl totiž k právnímu závěru, že zvýšení částečného invalidního důchodu pro nemoc z povolání není samostatnou dávkou, a proto při stanovení výše tohoto důchodu je třeba vycházet z předpisů platných v době vzniku nároku na částečný

důchod, tj. z ustanovení § 34 odst. 1 písm. a) zákona č. 121/1975 Sb., platného v době vzniku nároku na částečný invalidní důchod dne 1. 5. 1982.

Odvolací soud se s právními závěry soudu prvního stupně ztotožnil a dále uvedl, že zákon č. 73/1982 Sb. nemá ustanovení, podle něhož by bylo možné upravit výši částečného invalidního důchodu, na který vznikl nárok před 1. 7. 1982. Je nerozhodné, že nemoc z povolání vznikla až za účinnosti zákona č. 73/1982 Sb. Nárok na částečný invalidní důchod dále trvá, druh dávky se nemění a zjištění nemoci z povolání nebrání (jak tomu bylo v této projednávané věci) přiznání částečného invalidního důchodu v nejvyšší výměře. Uvedený právní závěr vyplývá i z toho, že ustanovení § 8 zákona č. 121/1975 Sb. nevymezuje částečný invalidní důchod při pracovním úrazu jako zvláštní samostatnou dávku.

Právní závěry, k nimž dospěly soudy obou stupňů, jsou v souladu se zákonem č. 73/1982 Sb., který s výjimkou invalidních (částečných invalidních) důchodů účastníků odboje neupravuje zpětnou účinnost na ostatní invalidní (částečně invalidní) důchody, na které vznikl nárok před 1. 7. 1982.

K ustanovením § 32 odst. 3, § 116 odst. 3 zákona

č. 121/1975 Sb. a § 249 odst. 2 o. s. ř.

V usnesení sp. zn. 11 Co 20/84 Nejvyššího soudu České socialistické republiky Úřad důchodového zabezpečení v Praze zastavil výplatu částečného invalidního důchodu přiznaného podle ustanovení § 32 odst. 3 zákona č. 121/1975 Sb. Soud prvního stupně zamítl opravný prostředek s odůvodněním, že rozhodnutí úřadu tu nepodléhá přezkoumání soudem, protože se dotýká dávky přiznané dobrovolně. Odvolací soud potvrdil usnesení tohoto soudu, protože soud může přezkoumat rozhodnutí o dobrovolném přiznání dávky tak, že je povinen zjistit, zda navrhovatel nemá zákonný nárok na dávku, protože rozhodnutí o dobrovolném přiznání dávky je zároveň zamítavým rozhodnutím o zákonném nároku na dávku. O takový případ však v dané věci nešlo. Soud prvního stupně proto nepochybil, když návrh na přezkoumání rozhodnutí o odnětí dobrovolně přiznané dávky zamítl podle ustanovení § 249 odst. 2 o. s. ř.

Dávku přiznanou bez splnění zákonných podmínek lze odejmout jen za podmínek uvedených v ustanovení § 62 odst. 1 zákona č. 121/1975 Sb. Rozhodnutí o odnětí takové dávky podléhá přezkumné pravomoci soudu podle ustanovení § 244 a násl. o. s. ř.

Již ve stanovisku občanskoprávního kolegia Nejvyššího soudu ČSSR, uveřejněném pod č. 68/1971 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (str. 231 – 232), bylo vysloveno, že ustanovení § 53 odst. 1 zákona č. 101/1964 Sb. /8/ dopadá i na případy dávky dobrovolné, tj. i na případy, kdy dávka je podle zákona dávkou fakultativní, nebo na případy, kdy jde sice o dávku nárokové povahy, přičemž však nebyly splněny všechny podmínky pro její přiznání a dávka byla přesto přiznána ( § 142 zákona č. 101/1964 Sb. /9/ ; byla-li dávka jednou přiznána (a zákon v uvedeném směru nerozlišuje), lze provést její úpravu pouze za podmínek uvedených v tomto zákonném ustanovení. Soud při přezkoumávání rozhodnutí o odnětí takové dávky zkoumá, zda nárok na dávku zanikl tím, že se změnila skutečnosti, které byly rozhodné pro její přiznání. Soudy proto rozhodly nesprávně, když zamítly opravný prostředek směřující proti rozhodnutí o odnětí dobrovolně přiznané dávky. Pro zamítnutí opravného prostředku nebyly důvody uvedené v ustanoveních § 103 a § 104 o. s. ř.

K ustanovení § 37 odst. 5 zákona č. 121/1975 Sb.

Nejvyšší soud Slovenské socialistické republiky v usnesení sp. zn. 10 Co 131/83 dospěl k závěru, že Úřad důchodového zabezpečení v Bratislavě právem zamítl žádost navrhovatelky o přiznání vdovského důchodu po zemřelém manželu, jehož přiznání se dožadovala na základě ustanovení § 37 odst. 5 zákona č. 121/1975 Sb. Na námitku navrhovatelky, že po rozvodu žila s rozvedeným manželem dál ve společné domácnosti, uvedl, že samo takové spolužití nezakládá nárok na vdovský důchod. Jeho přiznání je podmíněno pouze její odkázaností na příspěvek na výživu, přičemž není nezbytné, aby takový příspěvek přiznal soud, neboť může být poskytován i na základě dohody bývalých manželů. Odvolací soud dále uvedl, že i když zákon používá pojem „v době smrti“, nelze tento pojem chápat tak, že by se vycházelo jen ze stavu existujícího v období několika dnů před smrtí, popřípadě po smrti manžela. Proto rozvedená manželka, jejíž odkázanost na příspěvek na výživu trvala jen krátkou dobu (i když trvala v době smrti manžela), nemá nárok na vdovský důchod.

Právní závěr odvolacího soudu je třeba považovat za nesprávný. Ustanovení § 37 odst. 5 zákona č. 121/1975 Sb. vyjadřuje podmínku, aby stav odkázanosti rozvedené manželky na bývalého manžela byl dán v době jeho smrti. Nemůže proto být právně významné, po jakou dobu před smrtí taková odkázanost existovala. Tato odkázanost může vzniknout i v den smrti manžela. Proto (jak je nutno dovodit z výslovného znění citovaného ustanovení) stačí, že tato odkázanost byla dána v den, kdy bývalý manžel rozvedené manželky zemřel.

K ustanovení § 39 odst. 1 zákona č. 121/1975 Sb.

Nejvyšší soud Slovenské socialistické republiky v usnesení sp. zn. 8 Co 72/84 vyslovil právní závěr, že osobní důchod přiznaný vdově podle ustanovení § 44 zákona č. 121/1975 Sb. místo vdovského důchodu, na který jí vznikl nárok podle tohoto zákona, podléhá celý krácení podle zásad uvedených v ustanovení § 39 odst. 1 téhož zákona. Zrušil proto usnesení soudu prvního stupně, jímž tento soud zrušil rozhodnutí Úřadu důchodového zabezpečení v Bratislavě o krácení celého osobního důchodu při souběhu tohoto důchodu s příjmem z výdělečné činnosti vdovy. Soud prvního stupně vycházel z právního závěru, že krácení osobního důchodu ve smyslu ustanovení § 39 odst. 1 zákona č. 121/1975 Sb. nepodléhá ta jeho část, o kterou byl zákonný nárok na vdovský důchod zvýšen. Odvolací soud správně vycházel z ustanovení § 44 odst. 2 zákona č. 121/1975 Sb., v němž je vysloveno, že osobní důchod nahrazuje jiné důchody z důchodového zabezpečení nebo pojištění. Nelze jej proto pro účely krácení vdovského důchodu při jeho souběhu s příjmem vdovy z výdělečné činnosti dělit na část představující zákonný nárok a na část přiznanou fakultativně.

K ustanovení § 42 odst. 1 a 2 zákona č. 121/1975 Sb.

Nejvyšší soud České socialistické republiky v usneseních sp. zn. 10 Co 32/85, 10 Co 106/85 a 10 Co 120/85 vycházel z právního názoru, že zvýšení důchodu podle ustanovení § 42 zákona č. 121/1975 Sb. jako jediného zdroje příjmu je samostatným zákonným nárokem, který je třeba uplatnit podle ustanovení § 110 odst. 1 téhož zákona žádostí a může být přiznán nejvýše za jeden rok před podáním žádosti.

Druhy dávek jsou vyjmenovány v ustanovení § 8 zákona č. 121/1975 Sb. K tomuto ustanovení je nutno přihlížet, mají-li být uplatněna ustanovení § 62 odst. 1, § 71 odst. 2 a § 110 odst. 1 téhož zákona. Ze znění ustanovení § 42 zákona č. 121/1975 Sb. vyplývá, že upravuje pouze výši dávek v tomto ustanovení vyjmenovaných. Jednotlivé částky, z nichž se konkrétní dávka skládá, nelze považovat za samostatné dávky a spojovat s nimi důsledky vyplývající z citovaných ustanovení zákona.

Uvedený závěr odvolacího soudu, který nelze považovat za správný, vlastně vylučuje, aby orgán důchodového zabezpečení sám rozhodl o úpravě přiznaného důchodu na minima uvedená v ustanovení § 42 zákona č. 121/1975 Sb., jestliže zjistí, že podmínky pro takovou úpravu důchodu jsou splněny. To by nebylo v souladu s ustanovením § 32 zákona č. 71/1967 Sb., podle něhož je správní orgán povinen přesně a úplně zjistit skutečný stav věci a za tím účelem si opatřit potřebné podklady pro rozhodnutí, přičemž není vázán jen návrhy účastníků. Je tedy orgán důchodového zabezpečení povinen použít ustanovení § 42 zákona č. 121/1975 Sb., jestliže v řízení, v němž má rozhodnout o dávce, zjistí skutečnosti rozhodné pro použití tohoto ustanovení. Jestliže podmínky pro jeho použití byly splněny již v době, kdy orgán důchodového zabezpečení rozhodoval o důchodu vyjmenovaném v tomto ustanovení a důchod na tuto výši neupravil, byla dávka vyměřena v nesprávné výši. Jestliže ve věcech, ve kterých odvolací soud rozhodoval, nešlo o přiznání dávky (§ 8 zákona č. 121/1975 Sb.), ale šlo o výši dávky, pak mohlo jít jen o dávku nesprávně vyměřenou. V takovém případě je použití ustanovení § 71 odst. 2 zákona č. 121/1975 Sb. vyloučeno.

K ustanovením § 62 odst. 1 a § 65 zákona č. 121/1975 Sb.

Nejvyšší soud České socialistické republiky vyslovil v usneseních sp. zn. 10 Co 163/84 správný právní závěr, že zastavení výplaty dávky z důvodu uvedeného v ustanovení § 64 odst. 2 zákona č. 121/1975 Sb. proto, že si její poživatel odpykává trest odnětí svobody delší jednoho měsíce nebo je ve vazbě, nelze ztotožňovat s odnětím dávky podle ustanovení § 62 odst. 1 citovaného zákona, jestliže nárok na dávku zanikl. Přestal-li být navrhovatel invalidním a nárok na invalidní důchod tím zanikl, byl dán důvod k tomu, aby mu tento důchod byl podle ustanovení § 62 odst. 1 citovaného zákona

odňat písemným rozhodnutím doručeným do vlastních rukou. Takto vydané a doručené rozhodnutí o odnětí dávky se pak provede tím způsobem, že dávka splatná po doručení rozhodnutí o odnětí dávky se již nevyplatí. Odvolací soud, vycházející z tohoto ustanovení, zrušil usnesení soudu prvního stupně z toho důvodu, že věc neposoudil také z hlediska ustanovení § 65 odst. 1 zákona č. 121/1975 Sb., když navrhovateli nebyl dosavadní invalidní důchod odňat a vedle tohoto důchodu mu byl přiznán částečný invalidní důchod. Vyslovil proto, že bude na Úřadu důchodového zabezpečení v Praze, aby v souvislosti s přiznáním částečného invalidního důchodu odňal plný invalidní důchod, přičemž jej může odejmout i zpětně, protože invalidní důchod po dobu výkonu trestu odnětí svobody po zastavení výplaty tohoto důchodu nevyplácel.

Ustanovení § 65 odst. 1, část první věty před středníkem, zákona č. 121/1975 Sb. upravuje souběh nároků na důchody zde vyjmenované, a to tak, že z těchto důchodů náleží jen jeden, a to vyšší (nejvyšší). Pojem „souběh nároku na důchod“ předpokládá, že vedle splnění podmínek nároku na jeden z uvedených důchodů vznikl nárok na jinou dávku uvedenou v tomto ustanovení a nároky na tyto dávky trvají. Jestliže jde o dávku podmíněnou zdravotním stavem, přičemž nárok na dosavadní invalidní důchod nenáleží, protože jeho uživatel již není invalidní, ale jen částečně invalidní, vyvolá tato změna stupně invalidity ten důsledek, že poživatel dávky již nemá nárok na dosavadní invalidní důchod, ale jen (splňuje-li podmínky) nárok na částečný invalidní důchod. Nedochází tedy v takovém případě k souběžnému trvání nároku na dvě dávky; nárok na jednu dávku totiž zaniká a současně vzniká (při splnění ostatních zákonných podmínek) nárok na jinou dávku, podmíněnou zdravotním stavem pracovníka. Odvolací soud z takového právního názoru nevycházel a proto nesprávně posoudil věc z hlediska ustanovení § 65 odst. 1, části první věty před středníkem, zákona č. 121/1975 Sb., jehož aplikace nepřicházela ostatně ani v úvahu, protože nebyly splněny podmínky pro nárok na vyšší důchod téhož druhu (naopak byly splněny podmínky pro nárok na nižší důchod). Je ovšem samozřejmé, že odnětí invalidního důchodu bylo třeba provést v souladu s ustanovením § 62 odst. 1 zákona č. 121/1975 Sb.

K ustanovení § 62 odst. 2 zákona č. 121/1975 Sb.

Nejvyšší soud České socialistické republiky se v usnesení sp. zn. 9 Co 20/85 zabýval otázkou odpovědnosti důchodkyně za vznik přeplatku na částečném invalidním důchodu. Byla jí uložena povinnost vrátit přeplacený částečný invalidní důchod z odůvodněním, že příjem, který jí v důsledku částečné invalidity poklesl, jí organizace vyrovnávala ve formě náhrady škody pro nemoc z povolání, a proto nesplňovala podmínky pro nárok na přiznaný důchod. Soud prvního stupně rozhodnutí o uložení povinnosti vrátit přeplatek potvrdil s odůvodněním, že navrhovatelka delší dobu před přiznáním důchodu věděla, že tento důchod jí má být přiznán i za zpětné období, ve kterém pobírala od organizace rentu vyrovnávající pokles jejího výdělku po zjištění nemoci z povolání. Navrhovatelka musela vědět, že posudková komise sociálního zabezpečení je přesvědčena, že v důsledku nemoci z povolání byla finančně poškozena, a proto byla povinna upozornit komisi na to, že poškozená finančně není, když vedle výdělku pobírala také náhradu ucházejícího výdělku. Přestože na to neupozornila, způsobila tím vědomě, že částečný invalidní důchod jí byl vyplácen neprávem, když zatajila skutečnost rozhodnou pro vznik nároku na tento důchod. Úřad důchodového zabezpečení v Praze byl proto oprávněn vymáhat přeplatek pouze na navrhovatelce, protože organizace, u níž pracovala, nebyla shledána odpovědnou za vznik přeplatku.

Odvolací soud považoval skutková zjištění soudu prvního stupně za správná a ztotožnil se s jeho právními závěry.

Právní závěry soudů obou stupňů jsou nesprávné. Soudy vycházely z toho, že navrhovatelka pobíral náhradu za ztrátu na výdělku, kterou jí organizace poskytovala na základě ustanovení § 193 odst. 1 písm. a) a § 195 zák. práce. Podle ustanovení § 14 odst. 1 písm. a) bod 5 vyhlášky č. 128/1975 Sb. se za náhradu mzdy nepovažuje pro účely stanovení hrubého výdělku náhrada za ztrátu na výdělku

způsobenou pracovním úrazem (viz ve vyhlášce obsažený odkaz na ustanovení § 193 a násl. zák. práce). Nebylo tedy možno přihlížet k náhradě mzdy za ztrátu na výdělků při odškodnění nemoci z povolání, poskytované podle zákoníku práce 10) a částečný invalidní důchod byl správně stanoven z hrubého výdělků, do něhož tato náhrada nebyla započtena.

Zákoník práce pak v ustanovení § 195 upravuje nárok na náhradu ztráty na výdělků právě obráceně, než jak předpokládaly soudy obou stupňů, a to tak, že náhrada na výdělků při uznání plné (částečné) invalidity se poskytuje v takové výši, aby spolu s výdělkem po pracovním úrazu nebo po zjištění nemoci z povolání s připočtením případného invalidního nebo částečného invalidního důchodu, poskytovaného z téhož důvodu, se rovnala průměrnému výdělků před vznikem škody. Z toho vyplývá, že nárok na částečný invalidní důchod a jeho výši není ovlivněn nárokem na odškodnění pracovníka za následky pracovního úrazu nebo nemoci z povolání, ale naopak výše náhrady ztráty na výdělků je podle ustanovení § 195 zák. práce ovlivněna přiznáním invalidním (částečně invalidním) důchodem.

Pro nárok navrhovatelky na částečný invalidní důchod a jeho výši bylo proto v uvedené projednávané věci právně nerozhodné zjištění, zda jí organizace poskytovala náhradu mzdy za ztrátu na výdělků vyvolanou nemocí z povolání popřípadě v jaké výši. Pro nárok navrhovatelky na částečný invalidní důchod bylo tedy z hlediska podstatného poklesu výdělků ( § 25 odst. 4 zákona č. 121/1975 Sb.) rozhodné jen zjištění jí dosahovaných příjmů z pracovní činnosti. Neměla tedy navrhovatelka povinnost ohlásit odpůrci skutečnost, že má nárok na náhradu ušlého výdělků vůči organizaci. Výši tohoto nároku ostatně navrhovatelka nemohla ani znát, neboť výše nároku byla závislá na výši částečného invalidního důchodu. Nebyly tedy splněny podmínky pro použití ustanovení § 62 odst. 2 zákona č. 121/1975 Sb.

K ustanovení § 65 odst. 1 zákona č. 121/1975 Sb.

Nejvyšší soud Slovenské socialistické republiky v usnesení sp. zn. 8 Co 137/84 posuzoval rozhodnutí Úřadu důchodového zabezpečení v Bratislavě z toho hlediska, zda navrhovateli náleží místo požadovaného invalidního důchodu účastníka odboje jen částečný invalidní důchod, který mu byl tímto rozhodnutím sice přiznán, avšak nadále mu bude na základě ustanovení § 65 odst. 1 zákona č. 121/1975 Sb. vyplácen dříve přiznaný starobní důchod. Odvolací soud dospěl k právnímu závěru, že navrhovatel není plně invalidní, a proto usnesení soudu prvního stupně potvrdil. Soudy obou stupňů se nezabývaly tím, zda Úřad důchodového zabezpečení v Bratislavě mohl rozhodnout, že dávku přiznává, když pro její přiznání nebyly splněny zákonné podmínky. Dávka se přiznává proto, aby byla realizována formou vyplácení splátek dávky. Ustanovení § 65 odst. 1 citovaného zákona předpokládá, že poživateli důchodu uvedeného v tomto ustanovení vznikne nárok na jiný důchod vyjmenovaný v tomtéž ustanovení. Dojde-li k takovému souběhu nároků, náleží jen důchod vyšší (nejvyšší), a proto nelze přiznat důchod nižší. Rozhodnutí o žádosti o přiznání nároku na invalidní důchod mělo proto obsahovat výrok, že nárok na požadovanou dávku se nepřiznává, protože žadatel není invalidní, a částečný invalidní důchod nenáleží vzhledem k ustanovení § 65 odst. 1 zákona č. 121/1975 Sb. V hodnocené věci bylo třeba rozhodnutí Úřadu jednak potvrdit, pokud jím byla zamítnuta žádost o přiznání invalidního důchodu účastníka odboje, jednak zrušit, pokud jím byl přiznán částečný invalidní důchod.

K ustanovením § 65 odst. 5 a § 69 zákona č. 121/1975 Sb.

1. Nejvyšší soud České socialistické republiky v usnesení sp. zn. 9 Co 196/84 vyslovil právní názor, že čs. občan žijící trvale ve Francii nemá nárok na čs. dílčí starobní důchod, který mu byl přiznán na základě článku 13 Všeobecné úmluvy o sociální bezpečnosti mezi Československem a Francií. 11) Navrhovatel namítl, že při vyměření důchodu nebylo postupováno správně. Soud prvního stupně opravnému prostředku částečně vyhověl a uložil Úřadu důchodového zabezpečení v Praze znovu rozhodnout o výši důchodu. Odvolací soud změnil usnesení soudu prvního stupně tak, že opravný

prostředek se

Odvolací soud odůvodnil svůj právní závěr tím, že navrhovatel je francouzským občanem a současně nadále i československým státním občanem, který s povolením čs. úřadů se trvale zdržuje ve Francii. Úmluva podle názoru odvolacího soudu upravuje pouze nároky francouzských státních občanů vůči čs. nositeli důchodového zabezpečení a nároky čs. občanů vůči francouzskému nositeli důchodového zabezpečení. Z právního závěru odvolacího soudu tedy vyplývalo, že citovaná Všeobecná úmluva se nevztahovala na navrhovatele, který se domáhá přiznání, a tedy i vyplácení dílčího starobního důchodu do Francie. Pokud Úřad důchodového zabezpečení v Praze důchod vyplácel, postupoval zřejmě podle ustanovení § 171 zákona č. 121/1975 Sb. o odstraňování tvrdostí. Šlo tedy o dobrovolnou dávku důchodového zabezpečení, která nepodléhá přezkumné pravomoci soudu. Proto odvolací soud rozhodl, že se opravný prostředek zamítá.

Toto usnesení, v němž se dovozuje, že Všeobecná úmluva o sociální bezpečnosti mezi Československem a Francií ve znění Dodatkové dohody se netýká nároků československých státních příslušníků vůči československému orgánu důchodového zabezpečení, nelze považovat za správné.

Českoslovenští a francouzští státní příslušníci požívají na základě ustanovení článku 1 Všeobecné úmluvy o sociální bezpečnosti mezi Československem a Francií ve znění článku 1 Dodatkové dohody výhod podle zákonných předpisů platných v Československé socialistické republice nebo ve Francii za předpokladu, že prokáží svou státní příslušnost podle právních předpisů každé ze smluvních stran. Podle článku 15 této Všeobecné úmluvy nelze dávky odpírat československému nebo francouzskému státnímu příslušníku, bydlí-li v jednom z obou smluvních států. Nejen citovaná úmluva, ale i ustanovení § 65 odst. 5 a § 69 zákona č. 121/1975 Sb. vyžadují posuzovat nárok na uplatněnou dávku podle československých obecných předpisů důchodového zabezpečení ve spojení s mezistátní úmluvou a zkoumat, zda mezistátní úmluva řeší obecné předpisy. Protože odvolací soud vycházel z jiného právního názoru, neposoudil nárok navrhovatele také z hlediska citované Všeobecné úmluvy, zejména také z hlediska jejího článku 15.

2. Nejvyšší soud Slovenské socialistické republiky v usnesení sp. zn. 9 Co 32/84 posuzoval správnost usnesení soudu prvního stupně, který vyslovil, že zvýšení starobního důchodu podle části osmé zákona č. 121/1975 Sb., přiznaného podle Všeobecné úmluvy o sociální bezpečnosti mezi Československem a Francií, náleží v plné výši a že se tedy nedělí podle poměru dob zaměstnání poživatele důchodu ve smluvních zemích. Odvolací soud však na základě odvolání Úřadu důchodového zabezpečení v Bratislavě dospěl ke správnému právnímu závěru, že při vyměřování československého dílčího starobního důchodu postupoval tento úřad správně, když také částku, o kterou se starobní důchod zvyšuje podle ustanovení § 137 zákona č. 121/1975 Sb., poměrně dělil podle zásad uvedených v ustanovení § 144 odst. 6 téhož zákona, a to ve stejném poměru, v jakém byl vyměřen dílčí starobní důchod navrhovatele.

3. Nejvyšší soud České socialistické republiky v usneseních sp. zn. 11 Co 19/85 a 10 Co 35/85 přezkoumával rozhodnutí, jímž byl navrhovateli přiznán podle § 16 zákona č. 121/1975 Sb. a článku 13 Všeobecné úmluvy o sociální bezpečnosti mezi Československem a Francií dílčí starobní důchod. Navrhovatel se domáhal vyloučení doby pojištění ve Francii před dosažením 18 let z úhrnu dob zaměstnání, když Úřad důchodového zabezpečení v Praze při vyměřování neděleného starobního důchodu k této době nepřihlížel, avšak zahrnul ji do doby zaměstnání rozhodné pro vyměření dílčího starobního důchodu ve smyslu čl. 13 této Všeobecné úmluvy.

Soud prvního stupně potvrdil přezkoumávané rozhodnutí, když dospěl k právnímu závěru, že dávka byla vyměřena správně a v souladu s citovanou úmluvou. Odvolací soud neposoudil věc podle uvedené úmluvy, která výslovně upravuje způsob výpočtu dávky v článku 13, ale posoudil věc podle ustanovení § 65 odst. 3 zákona č. 121/1975 Sb. s odůvodněním, že Úřad důchodového zabezpečení

nemůže při výpočtu československého dílčího starobního důchodu přihlížet k době zaměstnání navrhovatele ve Francii do 18. roku věku, pokud tato doba neměla žádný vliv na zvýšení československého starobního důchodu. Toto ustanovení však nelze na daný případ vztáhnout, a to z toho důvodu, že nárok na starobní důchod je upraven výslovnými ustanoveními uvedené Všeobecné úmluvy. Pro tento případ ustanovení § 65 odst. 5 zákona č. 121/1975 Sb. vylučuje použití ustanovení § 65 odst. 3 tohoto zákona, protože úmluva upravuje nárok na uplatněný starobní důchod jinak, než jej upravuje ustanovení § 65 odst. 3 tohoto zákona (srov. stanovisko uveřejněné pod č. 1/1986 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek). Právní závěry obsažené v uvedených usneseních nelze tedy považovat za správné.

4. Nejvyšší soud České socialistické republiky se v usnesení sp. zn. 10 Co 22/85 nezabýval tím, zda Všeobecná úmluva o sociální bezpečnosti mezi Československem a Francií připouští přiznat dílčí invalidní důchod. Článek 11 této úmluvy stanoví, že invalidní důchod náležející podle vnitrostátních předpisů náleží do té doby, než podle předpisů jednoho ze smluvních států vznikne požiteli invalidního důchodu nárok na starobní důchod. Pak lze tento důchod přeměnit na důchod starobní a teprve ten lze přiznat ve formě dílčího starobního důchodu podle zásad vyslovených v článku 13 Všeobecné úmluvy. Protože odvolací soud vycházel z jiného právního názoru, neposuzoval přezkoumávané rozhodnutí z hlediska úmluvy, zejména jejího článku 11, a tak mohl dospět k jinému právnímu závěru.

5. Nejvyšší soud České socialistické republiky v usnesení sp. zn. 10 Co 124/84 a Nejvyšší soud Slovenské socialistické republiky v usnesení sp. zn. 10 Co 42/84 řešily otázku, zda také doba zaměstnání (pojištění) před dosažením 18 let se započítává do doby rozhodné pro vyměření dílčího starobního důchodu. Úřady důchodového zabezpečení v Praze a v Bratislavě hodnotily pro stanovení výše dílčího starobního důchodu celou dobu pojištění včetně doby před dosažením 18 let. Ve věci Nejvyššího soudu SSR sp. zn. 10 Co 42/84 dospěl soud prvního stupně k právnímu závěru, že Úřad důchodového zabezpečení v Bratislavě neměl k této době přihlížet, když po pro vyměření neděleného starobního důchodu k této době nepřihlížel, a proto přezkoumávané rozhodnutí v této věci zrušil. Odvolací soudy dospěly ke správnému právnímu názoru, že skutečnost, že doba zaměstnání před dosažením 18 let nemá vliv na výši neděleného starobního důchodu, je pro výpočet dílčího starobního

nerozhodná. Starobní důchod se vyměřuje tak, jako kdyby úhrn dob zaměstnání byl získán pouze v československé soustavě; k době zaměstnání do dosažení 18 let se nepřihlíží, zatímco při vyměřování dílčího starobního důchodu se k této době přihlíží, protože patří do úhrnu dob pojištění (zaměstnání) v obou soustavách.

6. V usnesení Nejvyššího soudu Slovenské socialistické republiky sp. zn. 9 Co 67/84 Úřad důchodového zabezpečení v Bratislavě na základě Úmluvy mezi Československem a Jugoslávií přiznal navrhovatelce poměrný starobní důchod, pro jehož vyměření vzal za základ osobní důchod, nahrazující důchod starobní. Soud prvního stupně zrušil přezkoumávané rozhodnutí s odůvodněním, že výše dílčího důchodu měla být vypočtena z jiného poměru dob zaměstnání. V odvolání navrhovatel namítal, že základem pro vyměření dílčího důchodu neměl být celý osobní důchod. Odvolací soud, vycházející z ustanovení § 44 odst. 2 zákona č. 121/1975 Sb., vyslovil, že dílčí důchod lze vyměřit jen z té části osobního důchodu, která představuje zákonnou výši starobního důchodu. Tento právní názor odvolacího soudu třeba považovat za správný.

7. Nejvyšší soud Slovenské socialistické republiky v usnesení sp. zn. 9 Co 67/84 zaujal stanovisko k výkladu ustanovení § 44 zákona č. 121/1975 Sb. ve spojení s ustanovením článku 13 Úmluvy mezi Československou republikou a Federativní lidovou republikou Jugoslávií o sociálním pojištění 12) , podle nichž byl navrhovateli přiznán dílčí starobní důchod a později mu byl místo tohoto důchodu přiznán důchod osobní. Pro stanovení dílčího důchodu, nahrazujícího důchod starobní, vzal Úřad

důchodového zabezpečení v Bratislavě za základ plnou výši osobního důchodu. Soud prvního stupně zrušil toto rozhodnutí z toho důvodu, že výši důchodu měl vypočítat z jiného poměru úhrnu dob zaměstnání ve smluvních státech po vyloučení doby zaměstnání před dosažením 18 let. Proti tomuto usnesení podali odvolání oba účastníci. Navrhovatel namítal, že osobní důchod nepodléhá dělení. Odvolací soud zaujal k této otázce právní závěr, že osobní důchod, který podle ustanovení § 44 odst. 2 zákona č. 121/1975 Sb. nahrazuje jiné důchody z důchodového zabezpečení, se skládá z částky, která odpovídá zákonnému nároku, a z částky převyšující původně přiznanou dávku ve výši zákonného nároku. Krácení dávky podle citované úmluvy podléhá pak pouze základní důchod, který je nahrazen osobním důchodem, a to podle poměru dob zaměstnání (pojištění) získaných ve smluvních státech včetně doby zaměstnání před dosažením 18 let. Právní závěr odvolacího soudu, který i z jiných důvodů zrušil usnesení soudu prvního stupně je správný, protože nepřipouští poměrně dělit tu část osobního důchodu, který nevyplývá z poměru dob zaměstnání ve smluvních zemích.

8. Nejvyšší soud Slovenské socialistické republiky v usnesení sp. zn. [8 Co 46/82](#) zrušil usnesení soudu prvního stupně, protože nepovažoval za správný jeho právní názor, že starobní důchod, přiznaný účastníku odboje v nejnižší výměře, nelze dělit na základě Úmluvy mezi Československou republikou a Federativní republikou Jugoslávií o sociálním pojištění podle poměru dob zaměstnání navrhovatele ve smluvních zemích, a to z toho důvodu, že důchod přiznaný v nejnižší výměře vyjadřuje zásluhové hledisko účastníka na národním odboji. Odvolací soud správně poukázal na to, že takový právní závěr nelze dovodit ani z uvedené úmluvy, ani ze zákona č. 121/1975 Sb.

Přiznaná dávka se skládá z částky, která odpovídá zákonnému nároku, a z částky, o kterou se tento důchod zvyšuje na minimální výši v důsledku účasti navrhovatele na odboji. Právě toto zvýšení odlišuje dávky účastníků odboje od nároků na dávky jiných osob, které se odboje nezúčastnily. Protože jde o ocenění zvláštních zásluh, nelze k takovému zvýšení nepřihlížet ani při použití úmluvy a při poměrném dělení důchodu, což však neznamená, že dávka přiznaná v nejnižší výměře se nemá celá poměrně dělit. Poměrnému dělení nepodléhá část takové dávky, o kterou se zvýšila v důsledku účasti navrhovatele v odboji, avšak základní důchod podléhá dělení podle zásad článku 13 citované úmluvy. Právní závěr odvolacího soudu k této otázce je správný.

K ustanovením § 103 a § 106 vyhlášky č. 128/1975 Sb.

Nejvyšší soud České socialistické republiky v usnesení sp. zn. 11 Co 11/85 řešil otázku, od kterého dne náleží invalidní důchod přiznaný podle ustanovení § 106 vyhlášky č. 128/1975 Sb.

Odvolací soud potvrdil usnesení soudu prvního stupně mimo jiné i z toho důvodu, že podle ustanovení § 103 vyhlášky č. 128/1975 Sb. dávka náleží, jsou-li splněny podmínky pro vznik nároku na ni a je-li zaplacen pojištění za celou dobu trvání pojištění. Úřad důchodového zabezpečení v Praze proto nepochybil, když navrhovateli přiznal invalidní důchod od data splnění časově poslední podmínky nároku tj. od zaplacení pojistného za celou dobu trvání pojištění.

Tento právní závěr nelze považovat za správný. Ani odvolací soud nepřihlížel k ustanovení § 103 odst. 2, věta druhá, vyhlášky č. 128/1975 Sb. Podle tohoto posléze citovaného ustanovení může jít jen o zaplacení pojistného dlužného za dobu nejvýše půl roku před splněním ostatních podmínek nároku na dávku (v dané věci tedy za půl roku nazpět před vznikem invalidity v lednu 1982) a další podmínkou je, že pojištění za toto maximální období může být dopláceno nejpozději do tří měsíců ode dne, od něhož byl uznán invalidním. Soudy obou stupňů, které vycházely z jiného právního názoru, tedy nedořešily otázku, zda navrhovateli vznikl zákonný nárok na požadovanou a přiznanou dávku. Při řešení této otázky by nebylo možné pominout posouzení věci také z hlediska ustanovení druhé věty § 103 vyhlášky č. 128/1975 Sb., upravující podmínky zachování nároku na dávku doplacením dlužného pojistného za podmínek uvedených v citovaných (srov. rozhodnutí uveřejněné pod č.

35/1984 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

K ustanovení § 20 odst. 1 vyhlášky č. 128/1975 Sb.

Nejvyšší soud Slovenské socialistické republiky v usnesení sp. zn. 8 Co 24/83 posuzoval rozhodnutí Úřadu důchodového zabezpečení v Bratislavě o odnětí částečného invalidního důchodu pro nesplnění podmínky podstatného poklesu výdělku. Soud prvního stupně přezkoumávané rozhodnutí potvrdil, odvolací soud však jeho usnesení zrušil.

Podstatou přezkumného řízení byl výklad ustanovení § 20 odst. 1 vyhlášky č. 128/1975 Sb. (ve znění vyhlášky č. 164/1979 Sb.), a to v otázce, zda po přiznání částečného invalidního důchodu nastaly podstatné změny ve mzdových poměrech pracujících a v jakém rozsahu se v důsledku těchto změn změnil průměrný měsíční výdělek poživatele částečného invalidního důchodu ve srovnání s výdělkem, z něhož byl zjištěn průměrný měsíční výdělek, z něhož byl tento důchod vyměřen.

Odvolací soud zjistil, že došlo ke změně ve mzdových poměrech pracovníků vykonávajících stejné zaměstnání, jaké navrhovatel vykonával a nadále vykonává. Soud prvního stupně měl proto při kontrole trvání podmínek nároku na částečný invalidní důchod porovnat průměr výdělků dosahovaných navrhovatelem v kontrolním období s průměrným měsíčním výdělkem, kterého v tomto období dosáhli pracovníci vykonávající stejné zaměstnání, jaké vykonával navrhovatel před vznikem částečné invalidity a které vykonává i po přiznání částečného invalidního důchodu.

Odvolací soud vyslovil, že pro závěr, že navrhovatel již nesplňuje podmínku podstatného poklesu výdělku, nemůže být rozhodná jen samotná skutečnost, že dosahuje po přiznání důchodu vyšších výdělků ve srovnání s výdělkem, kterých dosahoval před vznikem částečné invalidity.

Právní závěr odvolacího soudu je správný. Důvodně proto uložil soudu prvního stupně zjistit, zda navrhovatel za podmínek uvedených v ustanovení § 20 odst. 1, věta druhá, vyhlášky č. 128/1975 Sb. (ve znění vyhlášky č. 164/1979 Sb.) nadále splňuje podmínku podstatného poklesu výdělku.

K ustanovením § 244 o. s. ř. a § 116 odst. 3 zákona č. 121/1975 Sb.

Nejvyšší soud České socialistické republiky usnesením sp. zn. 9 Co 52/84 zrušil usnesení soudu prvního stupně, jímž tento soud zamítl návrh na přezkoumání přípisů Úřadu důchodového zabezpečení v Praze, v nichž navrhovateli sdělil, že požadovaný doplatek již dříve přiznaného částečného invalidního důchodu nelze vyplatit, protože část tohoto důchodu byla zúčtována s vyplaceným nemocenským. Tento soud vycházel z právního názoru, že přípisy Úřadu důchodového zabezpečení v Praze, proti nimž směřoval opravný prostředek navrhovatele, nelze považovat za rozhodnutí, která by mohl přezkoumat. Navrhovatel se i v odvolání domáhal přezkoumání těchto přípisů, které považoval za rozhodnutí. Odvolací soud shledal odvolání navrhovatele důvodným. Dospěl totiž k právnímu závěru, že přípisy Úřadu důchodového zabezpečení v Praze, týkající se zúčtování doplatku částečného invalidního důchodu s nemocenským podle ustanovení § 31a odst. 2, vyhlášky č. 128/1975 Sb. (ve znění vyhlášky č. 164/1979 Sb.), jsou rozhodnutími o zákonném nároku ve věcech důchodového zabezpečení, a proto podléhají přezkoumání soudem podle ustanovení § 244 a násl. o. s. ř. Tento právní závěr odvolacího soudu je správný, neboť je v souladu s ustanovením § 116 odst. 3 zákona č. 121/1975 Sb. a ustanovením § 244 a násl. o. s. ř. a ani se neodchyluje od právního názoru vysloveného ve stanovisku uveřejněném pod č. 68/1971 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, str. 233.

Poznámky pod čarou:

1) ve znění vyhlášeném pod č. 30/1983 Sb. a ve znění zákonů č. 116/1983 Sb., č. 108/1984 Sb. a nařízení vlády ČSSR č. 112/1984 Sb.

- 2) ve znění vyhlášek č. 108/1979 Sb., č. 164/1979 Sb., č. 15/1982 Sb., č. 78/1982 Sb., č. 141/1983 Sb., č. 144/1983 Sb., č. 73/1984 Sb. a č. 131/1984 Sb.
- 3) Předchozí výklad viz zejména pod č. 1/1978 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.
- 4) ve znění se změnami a doplňky vyhlášeném pod č. 19/1970 Sb.
- 5) Toto vládní nařízení bylo zrušeno vládním nařízením č. 74/1953 Sb.
- 6) zákona č. 65/1965 Sb. (ve znění se změnami a doplňky vyhlášeném pod č. 55/1975 Sb. a ve znění zákonů č. 72/1982 Sb., č. 111/1984 Sb. a č. 22/1985 Sb.)
- 7) Viz předchozí poznámka pod čarou.
- 8) Viz nyní ustanovení § 62 odst. 1 zákona č. 121/1975 Sb.
- 9) Viz nyní ustanovení § 171 zákona č. 121/1975 Sb.
- 10) zákona č. 65/1965 Sb. (ve znění se změnami a doplňky vyhlášeném pod č. 55/1975 Sb. a ve znění zákonů č. 72/1982 Sb., č. 111/1984 Sb. a č. 22/1985 Sb.)
- 11) vyhlášené vyhláškou č. 215/1949 Sb. ve znění vyhlášky č. 68/1970 Sb.
- 12) vyhlášené vyhláškou č. 3/1958 Sb.